
روایت غیرطبیعی در نمایشنامه‌های دهه هشتاد ایران

■ پرستو محبی [نویسنده مسوول]

■ محمدباقر قهرمانی

تاریخ دریافت مقاله ۹۴/۰۱/۲۴ | تاریخ پذیرش نهایی ۹۴/۰۳/۲۵

■

روایت غیرطبیعی در نمایشنامه‌های دهه هشتاد ایران

پرستو محبی | دکترای تئاتر، دانشکده هنرهای نمایشی و موسیقی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران

محمدباقر فهرمانی | دانشیار دانشکده هنرهای نمایشی و موسیقی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران

چکیده

روایت غیرطبیعی از اوایل قرن حاضر میلادی به حوزه مطالعات روایت‌شناسی وارد شد و در چند سال اخیر به وسیله روایت‌شناسانی چون یان آلبر و برایان ریچاردسون نظریه‌پردازی و طبقه‌بندی شد. روایت‌شناسی غیرطبیعی، برخلاف نظریه روایت طبیعی، بر عناصر روایی غیرواقع‌گرا و ضدتقلیدی در متن توجه نشان می‌دهد و می‌کوشد الگوی جامع‌تری برای مطالعه روایاتی فراهم آورد که از الگوهای قراردادی بازنمایی تبعیت نمی‌کنند و جهان را تنها به صورتی که به تجربه محسوس درمی‌آید، بازتولید نمی‌کنند.

نمایشنامه‌نویسان ایرانی از اوایل دهه هشتاد خورشیدی گرایش زیادی به بازتاب عناصر غیرطبیعی در آثارشان نشان داده‌اند. نشانه‌هایی چون زمان، مکان، شخصیت و راوی در غالب این نمایشنامه‌ها به شکلی متفاوت از تجربه جهان زیسته نمود می‌یابد و امر ناممکن به دو شکل "فیزیکی" و "منطقی" در ساختار روایی این متون بازتاب پیدا می‌کند. در این پژوهش به روشی توصیفی-تحلیلی به راهکارهای نمایشنامه‌نویسانی چون ثمنی، چرم‌شیر و امجد در دهه هشتاد برای فراتر رفتن از مرزهای واقع‌نمایی و به نمایش گذاشتن قلمروهای ذهنی، پرداخته می‌شود؛ راهکارهایی که انتظار خواننده را برای مواجهه با ساختاری مألوف به‌چالش می‌کشد و شیوه‌های متفاوت درک جهان را در قالب تغییراتی بنیادین در عناصر روایی پیاده می‌کند.

در نهایت با بهره‌گیری از آرای آلبر تمهیداتی برای خوانش این متون پیشنهاد می‌شود تا مشخص شود خواننده در مواجهه با چنین سناریوهایی چگونه برای ادراک آن‌ها می‌کوشد و معماری ذهنی‌اش را در جهت طبیعی‌سازی این متون گسترش می‌دهد.

واژگان کلیدی: روایت غیرطبیعی، درام دهه هشتاد ایران، روایت‌شناسی، روایت طبیعی، یان آلبر، نمایشنامه ایرانی